

(krompir) prvič k nam prišel; kmalo bomo spoznali, de so vsi zgovori prazni, ki pridelovanje turšice odrivajo. Od začetka so mogle deželске gosposke ojsre zapovedi dajati, de naj kmetje korún sadijo, pa vunder niso vbogali; zaničevali so še clo novi sad in so ga le prešičem dajali. Ščasama so se jim še le oči odperle in dan današinj je korún poglavitni kmetijski pridelek. Hvala Bogu! ni se treba več lakote bati, ktera je poprej po deželah morila, dokler koruna ni bilo. Povejte! kateri navadni sad ali posevk so ljudje zavoljo koruna opustili? Jelite, de nobeniga!

Pri obdelovanju turšice je treba, kakor smo že rekli, pripravniga orodja; zraven tega mora obdelovavec nekoliko poznati natorno lastnost imenovaniga žita, de ga bo z pridam sadil.

Pred 200 letmi je bilo turščino seme iz Amerike v naše kraje prineseno. Turšice je več plemen: je debelozernata in drobnozernata, visokiga in nizkiga stebila; farba zernja se spreminuje po kraju in po zemlji, po veči ali manji toploti. Visoka turšica bolj pozno dozori, ko nizka; zavoljo tega imenujejo nekteri visoko turšico tudi pozno, nizko pa zgodno.

Turščina slama (koruznica ali sérčeje) je sladka piča za živino, ktera se od nje lepó redí in debelí; z turščino slamo pitane krave dobro molzejo; turščina slama ne napenja, kakor pa detelja; v moko spéhani turščini sterži (stóki, turščaki, češarki) dajo prešičem dobro oblodbo; kjer pa prešičev ne redé, obropkane sterže za kurjavo porabijo; iz turščeniga slačevja (ljubja) ravnajo ljudje mehke blazine za postelje. Tu moramo našim bravam povedati, kar je že ranjki gospod grof Hohenwart, visoko zaslužen nekdanji vodja č. k. kmetijske družbe, vsim krajnskimi kmetovavcam od korista turščine slame govoril in svetoval, rekoč: „Vsi, kateri pomanjkanja klaje terpite, sejte turšico na ozimino sternišje; bote pridelali dovolj dobre piče za živino.“ Na ozimino sternišje sejana turšica ne donese zernja, kér je setev že prepózna, zató pa da mehke in tečne piče za govejo živino, de je kaj. Če je kaka gnojina ravno dvakrat ali trikrat že dorodila, na-njo sejana turšica še toliko slame donese, kakor de bi bila z deteljo obsejana. Kdor pa turšico v versto in gostejši sadi, kakor je navada, namreč kakih 6 mernikov na en oral, in jo pridno pleve, okopava in osipa, bo pa še veliko več piče pridelal. V merzlih krajih in gorah, kjer turšica ne dozori, veliko dobička verže, zgol samo turščino slamo za klajo pridelovati.

(Dalje sledí.)

Ceski kolovrat in Ferlanova pinja.

Tri ure hoda od Celovca Radiše na goricah ležé. Prijazna cerkev gleda proti poldnevu na grintovce, ki ločijo Koroško in Krajnsko deželo; proti polnoči se povzdiguje čez Celovske planjave, in roko podaja hribam in goricam, ktere lepšajo njive, gojzdi, cerkvice ali bele kapele. Kar je pa mene na Radišah posebno veselilo, je to le. Per kerčmarji Ogrisí sim vidil veliko kosóv prazniga in hodničniga platna; med tem en kos prav ličniga. Urša, starejši Ogrisovih hčeri, mi pravi:

Urša. Glejte, ta kos le je pa iz preje, ki sim jo jez z sestro na českim kolovratu predla!

Jez. Kje si pa ti ceski kolovrat dobila?

Urša. Gosp. fajmošter so dva iz Ljubljane naporočili. Eniga za mene, eniga za sestro.

Jez. Kdo vaji je pa presti naučil?

Urša. Same sve poskušale takó dolgo, de sve jo zadéle. Zatorej sve letas en sam kos napredle. Prihodnjo leto nama pojde ročnejši. Prede se hitro na njih, ampak kolovrati so dragi. Naša dva pet goldinarjev srebra veljata.

Jez. Česko-krajnski, ki so jih gosp. Ferlan napravili, so boljši kup, pa tudi práv dobri, kakor nam „Novice“ pričujejo.

Urša. Sim že brala od teh kolovratov v „Novicah“, pa vidila še nisim nobeniga.

Jez. Ali imate „Novice“ per hiši, in jih pridno berete?

Urša. Gosp. fajmošter nam jih posojujejo, in jih nemalo pozneji, pa vender vsake dobomo.

Jez. Ako jih tudi poznejši, de jih le berete. Dokaj koristniga bote zvedili iz njih. K vam zahaja veliko ljudi: berite jim Novice, ali jim saj povejte, kaj dobriga učé. — Urša! ali Ferlanove pinje ne poznaš? Ta bi ti gotovo dopadla.

Urša. Saj jo tudi imamo. Ložeji in hitreji se v nji vmede, kakor v naši poprejšni.

Prav vesel sim bil, vsiga tega slišati, in kér je Urša tako umno in pridno dekle, nej njeno hvalo vsi naši bravci zvedó. *)

Prof. Robida.

Astramontana,

gotovo zdravilo zoper vgriz strupenih kač.

Več ko tri in dvajset lét je meni astramontana za imenovano pomoč znana; vedno ta izleček per rokah imam, in ga dajem, kdor ga v taki sili potrebuje.

Zoper vgriz strupenih kač pa se mora ne le enkrat, ampak po trikrat dan za dnevam, to je, zjutrej, opoldne in na večer, z tem izlečkam rana pičeniga človeka pomazati, in takó tudi trikrat na dan dati, de ga povzije, dokler se ne ozdravi; zakaj skušnja je učila, de se je strupenina na četerti dan zopet povernila, kader se je ta pomoč opustila, in le s ponovljenjem te pomoči še skozi nektere dni, je strupenina popolnoma pregnana bila. — Tudi zoper nektere serčne bolezni je ta izleček prav dobra pomoč.

Kozbana na Goriškim.

Janez Sovig, fajmošter podfare.

Še nekaj zastran Astramontane.

Gosp. A. U. so iz Krasa zeliše poslali, ktero mislijo de je Astramontana, in zraven tega so tudi povedali, de izleček leté je gotovo sredstvo ne li samo zoper gadni ali modrasni pik, temuč tudi proti vsi strupenini pajkov, škorpjonov, seršenov ali tudi drugih morskih strupenih žival. —

Poslano zeliše ni astramontana, ampak ojsri omán, (steifhaariger Alant, inula hirta). Ste si močno podobne, pa vender se razločite: prvič po vólni, s ktero ste obrašene, kér vólna astramontane se med perstmi čuti vólna, omána pa ojsra, ravno kakor se v potipu razloči židan žamet od vólnatiga; drugič se razločite na peresčkih, ktere cvetno bučico pokrivajo, kér te le peresca na astramontani so kratke pa široke in na verhi vunkej zavihane, na ojsrim omanu pa vozke, dolglaste, in nič zavihane; tretjič je cvetna bučica omána širji in debelši kakor astramontana. Gotovo

*) Prav radi smo to pisanje častitiga gosp. profesorja v Novice natisnili in pridno Uršiko postavimo drugim dekletam v izgled. Vredništvo.